

LIBERTATEA ARTEI. DE LA CENZURĂ LA KKK (III)

Dezvoltarea artei în condițiile de acum ale societății este un proces foarte dificil nu numai din pricina obținerii fondurilor pentru finanțare, dar și din perspectiva unor răspunsuri pe care artele sînt datorate să le ofere unor probleme ale societății, ale individului. Comunitatea artistică americană, cum aveam să-mi dau seama la conferința anuală de la Minneapolis a Rețelei Naționale a Prezentatorilor de spectacol [National Performance Network — NPN], sponsorizată la nivel național de cîteva organisme, între care National Endowment for the Arts [NEA], are de înfruntat chestiuni de mare complexitate precum multi-culturalitatea, cenzura, libertatea de expresie, afirmarea artistului în societate, societatea multi-rasială și altele.

EXPANSIUNEA ARTEI ȘI ASOCIEREA

Una dintre asociațiile naționale americane privind promovarea artei este NPN. A fost creată acum șapte ani, ca un consorțiu al producătorilor de artă din marile orașe, care s-au alăturat unei organizații preexistente, Dance Theatre Workshop [DTW] din New York, pentru a spori cooperarea între artiștii americani, producători și comunitățile publice. Producătorii, numiți Sponsori Principali, joacă un rol vital în generarea de opere noi, dar și a dialogului între artiști și comunități. Ideea este de a prezenta opere care vor fi și anticipări ale diversității culturii americane. NPN este finanțată de mari fundații americane precum Ford, Pew Charitable Trusts, NEA și altele. O altă idee pe care o servește NPN este de a diminua izolarea artiștilor, de a facilita circulația lor într-un peisaj cultural enorm și foarte divers. NPN este, deci, un consorțiu descentralizat, format din 45 de organizații de artă din 25 de orașe animate de hotărîrea de a răspunde, prin programe și proiecte concrete, nevoilor culturale ale comunităților respective. Între obiectivele vizate de NPN se numără creșterea oportunităților pentru artiștii locali sau din alte părți, artiști independenți, însă, de a crea și de a-și prezenta opera și în alte orașe decît cel de reședință, prin alocarea de fonduri în acest scop. Unui grup, de pildă, de cinci artiști i se oferă pentru o săptămînă de rezidență în locul unde urmează să-și creeze opera circa 2 125 de dolari, unui membru al personalului tehnic — 425 de dolari. Cuantumul pentru transport de persoană [350 de dolari], cazare [50 de dolari], masa [35 de dolari], toate sînt prinse în bugetul anual al Rețelei. Căci, anual, conducerea sa are de examinat mii de cereri ale artiștilor independenți pentru a primi ajutor financiar în vederea realizării operelor lor.

Evident că acest sistem, foarte răspîndit în Statele Unite, nouă ne pare ca de pe altă lume, dar, cum aveam iarăși să-mi dau seama, este rezultatul unei dezvoltări uluitoare a interesului pentru artă, dar și al unor programe care trebuie să țină cont de structura societății americane, de culturile multiple coexistînd într-o zonă geografică enormă. Caracterizînd drept ani de tranziție (!) ultimii ani pe care îi avea în vedere, David White, directorul executiv al NPN, se referea în deschiderea conferinței la probleme precum xenofobia, homofobia, relația cu comunitățile sociale, la valorile pe care producătorii le vor susține în viitorul an, la libertatea de expresie a artistului independent care, solicitînd un sprijin financiar pentru programul sau, se vede respins. Era, de altfel, cazul a patru artiști americani: cu un an în urmă, NEA le acordase subsidii pe care le retrăsese apoi, cazul ajungînd la Curtea de Justiție în baza Primului Amendament la Declarația Drepturilor Omului.

LIBERTATEA ARTEI: RACHETA CU MAI MULTE TREPTE

Cel mai important organism guvernamental de subvenționare a artelor, National Endowment for the Arts [NEA], se află de cîteva vreme într-o situație delicată. NEA funcționează pe baza unei autorizații guvernamentale care se înnoiește anual. Dar anul trecut, unul dintre cei mai dificili pentru comunitățile și organizațiile producătoare de artă, NEA s-a văzut amenințat cu neacordarea autorizației. Fondurile date de guvern pentru NEA au în vedere finanțarea artiștilor care exprimă, în operele lor, puncte de vedere, conforme cu «standardele generale ale decenței». Un proces de anul trecut privind dreptul la avort a declanșat o consecință periculoasă pentru dreptul la exprimare liberă atunci cînd Procurorul general adjunct de la Departamentul Justiției a afirmat: «Curtea reține faptul că atunci cînd solicitatorul intenționează să folosească fonduri federale pentru a vorbi despre anume subiecte, guvernul își rezervă dreptul de a stabili anumite limite în privința folosirii acestor fonduri». Ceea ce intră în contradicție cu Primul Amendament referitor la libertatea de expresie! Discriminările privind acordarea fondurilor federale în funcție de ceea ce urmează să afirme artistul în opera sa erau văzute de artiști ca o imixtiune periculoasă a factorului politic în teritoriul artei, și asta într-o societate care clamează drepturile individuale.

Insurgența mediului artistic, din teatru, dans, fotografie, film, împotriva acestui gen de imixtiuni a dus la înființarea Campaniei Naționale pentru libertatea de exprimare într-un context influențat de recrudescența forțelor de dreapta și a conservatorismului religios. O expoziție fotografică se încercase a fi cenzurată pentru că afișa public imagini ale corpului feminin gol, unele chiar ale vaginului. Nuditatea pe scenă da multă bătaie de cap (!) legislatorilor, oamenilor de decizie din forurile guvernamentale din cauza «mesajului erotic» pe care dansatorii gol de pildă, l-ar transmite publicului. Evident este că teritoriul obscenității, sexului sau pornografiei este delimitat în Primul Amendament pomenit, dar diversele expresii artistice legate de nuditatea și sexualitatea umană se inscriu într-un spectru alt de larg incît este foarte greu să decizi. Mai ales pentru cei care hotărîsc acordarea de subvenții artistice. Căci acești bani — se argumentează — sînt bani publici proveniți din sistemul fiscal și, deci, e în interesul cetățeanului ca ei să fie cheltuiți cu bună știință. Dar o mulțime de cetățeni, se contra-argumentează, sînt homosexuali, de pildă, și ei sînt impozitați și, deci, pot reclama folosirea banului public pentru artă caracterizînd această comunitate! O decizie din 1989 a Curții Supreme a stabilit că «expresia sexualității care este indecentă, dar nu obscenă este protejată de Primul Amendament».

Mentionez aceste lucruri căci mă gîndesc că, pe noi, fiind în fața de «tranziție», s-ar putea să ne aștepte vremuri grele și din cauză că, după un riguros și deformant sistem de interdicții, în absența unei nuanțări legislative, libertatea de expresie a artistului ar putea avea de suferit. Dar pînă atunci

■ M.P.